

Stina Tegnhed

Justerad sträckning för VA-ledning inom Lilla Tjärby 1:13 och 1:3

Laholms landsförsamling och kommun, Lilla Tjärby 1:13 och 1:3

Arkeologisk utredning 2016

Hallands Kulturhistoriska museum, Kulturmiljö Halland

Uppdragsverksamheten, Halmstad 2016.

Arkeologisk utredning 2016.

Omslagsfoto: Delsträcka 2, Schakt 582 med anläggningar mot N. (fotonr. 2016-56-7). Foto: Stina Tegnhed.

Layout: A. Andersson.

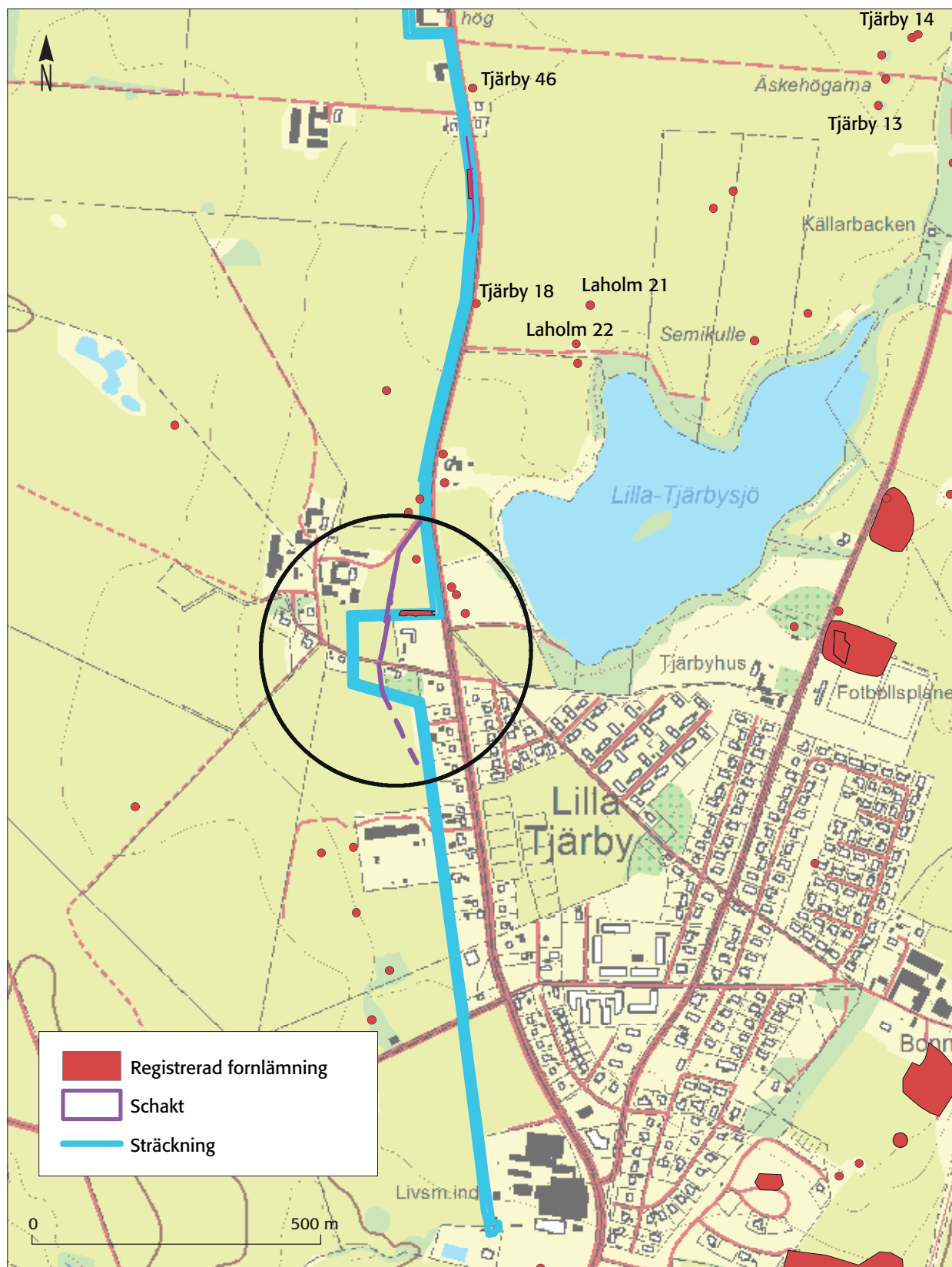
Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet.

Ärende nr ms2006/02316.

Innehåll

Sammanfattning.....	5
Bakgrund.....	7
Topografi och fornlämningsmiljö.....	7
Syfte och metod.....	8
Resultat.....	8
Delsträcka 1	8
Delsträcka 2	10
Tolkningsförslag	11
Åtgärdsförslag	11
Tekniska och administrativa uppgifter	12

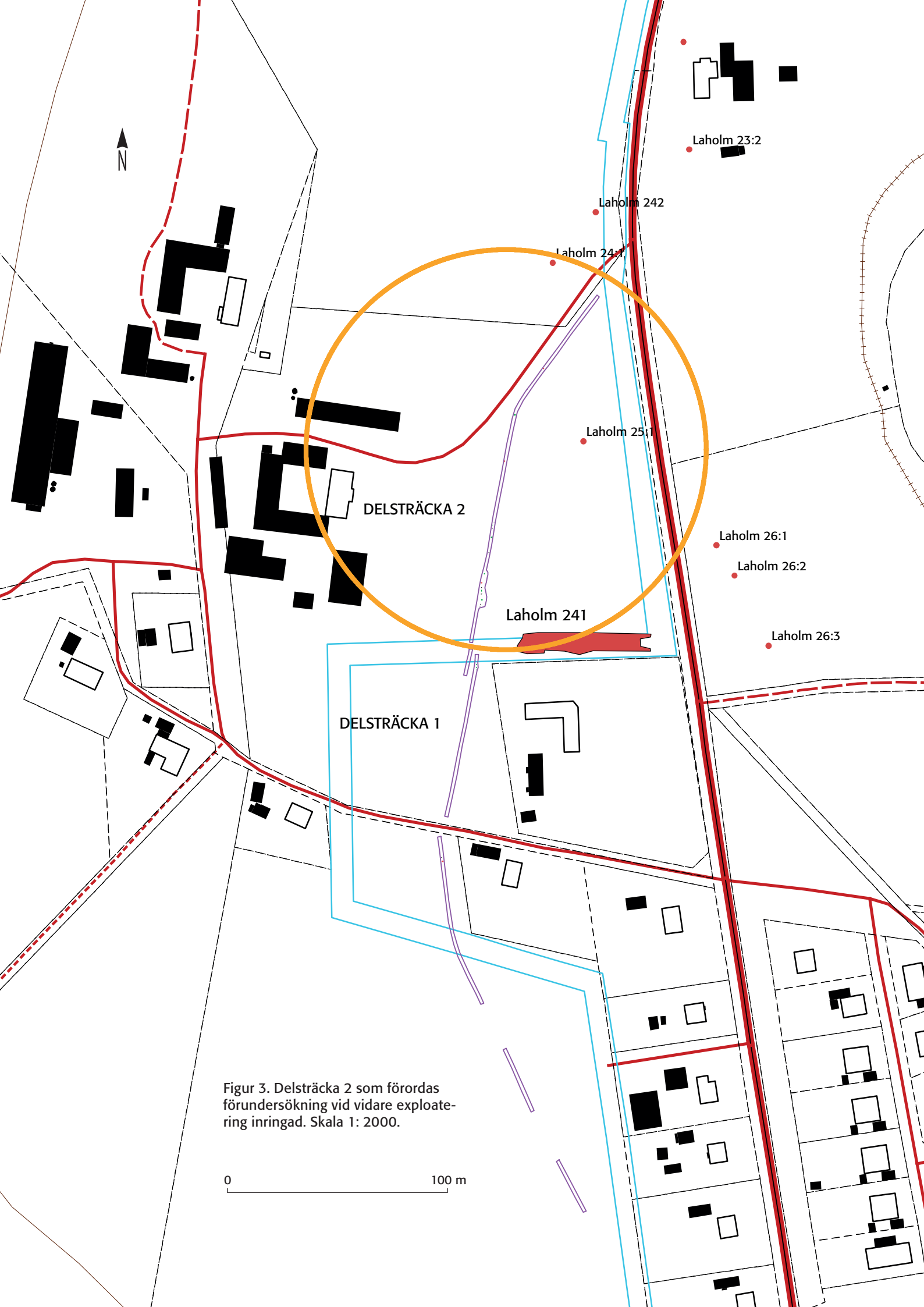
Figur 1. Den ändrade sträckningen av VA-ledningen inringad. Utredningsschakten är lilamarkerade.
Skala 1:10 000.

SAMMANFATTNING

Laholmsbuktens VA planerar justering av två delsträckor vid förläggning av vattenledning inom fastigheterna Lilla Tjärby 1:13 och 1:3. Med anledning av detta har Kulturmiljö Halland genomfört en arkeologisk utredning vid två tillfällen i november 2016. Den 8 november utreddes den södra delsträckan (delsträcka 1) vilket resulterade i att ett fåtal anläggningar påträffades, vilka var så pass ringa i antal att de inte motiverar ytterligare antikvariska in-

Figur 3. Delsträcka 2 som förordas förundersökning vid vidare exploatering inringad. Skala 1: 2000.

satser. Den 14 november genomfördes den arkeologiska utredningen i den norra delsträckan (delsträcka 2). Inom denna sträcka påträffades boplatzanläggningar såsom nio stolphål, sju gropar och tre härdar, vilka tolkas vara förhistoriska. Kulturmiljö Halland förordar en arkeologisk förundersökning inom hela delsträcka 2 vid fortsatt exploatering.

BAKGRUND

Laholmsbuktens VA (LBVA) planerar justering av två delsträckor vid förläggning av vattenledning inom fastigheterna Lilla Tjärby 1:13 och Lilla Tjärby 1:3, där matjord planeras att avbanas på en bredd om tolv meter. Därvid kan tidigare okänd fornlämning dold under mark komma att beröras av arbetsföretaget. Sträckan är en ändring av den ursprungliga placeringen av VA-ledningen, vars arbetsområde var föremål för en arkeologisk utredning senhösten/vintern 2013 (Lst. diarenr. 431-4362-13, Kulturmiljö Halland diariennr. 2013-372, Wranning 2013, Tegnshed 2014).

TOPOGRAFI OCH FORNLÄMNINGSMILJÖ

Utredningsområdet är belägen i plan åkermark, väster om Tjärbyvägen. Fornlämningsmiljön domineras av gravhögar (Tjärby RAÄ 13 och 14, Laholm RAÄ 21, 22, 24–26 m.fl.) men även en skeppssättningsliknande lämning (Tjärby RAÄ 46) samt en milstolpe (Laholm RAÄ 18) finns i närområdet (fig. 1 och 2). I samband med den ovan nämnda arkeologiska utredningen år 2013 och den efterföljande förundersökningen 2014 påträffades och undersöktes Laholm RAÄ 241, belägen strax öster om det nu aktuella utredningsområdet och Laholm RAÄ 240 strax norr om (fig. 2). Inom Laholm RAÄ 241 påträffades sex anläggningar, gropar och stolphål som innehöll brända ben, samt även ett fall som lösfynd i alven. Osteolog Emma Maltin har utfört en osteologisk analys av benmaterialet vilken resulterade i att två av anläggningarna bedömdes innehålla ben från människa medan det övriga materialet bestämdes till däggdjur. Benen var tyvärr alltför fragmentariska för att närmare kunna ge svar på ålder, kön och art. En härd, samt kol som låg tillsammans med de brända människoben i en av anläggningen daterades till yngre järnålder, övergången vendeltid – vikingatid. Anläggningarna tolkas som gravar och framkom inom ett begränsat parti inom den berörda delen av fornlämningen vilket medföljde att de kunde undersökas och borttagas inom ramarna för förundersökningen år 2014. Fornlämningen har dock inte avgränsats i norr och söder. Inom Laholm RAÄ 240 slutundersöktes en skeppsformad samt en kvadratisk stensättning som bestod av tätt lagd sten, i storleken från en knytnäve till cirka 0,2 meter, lagda i ett skift. Tillsammans mätte de två stensättningarna cirka 8 meter i nordsydlig riktning och 3,5 meter i östvästlig riktning. Trots avsaknaden av spår efter mänskliga rester i form av ben eller gravgävor, tolkades fornlämningen som en grav, baserad på form samt placering i landskapet, vilket är rikt på gravhögar kring Tjärbysjön. Det enda fynd av keramik som gjordes på platsen uppvisade dekor i form av snörbandsornamentik och torde vara av senneolitisk datering. Det korresponderar med en av datering-

arna av träkol insamlad i fyllnadslagret av torvig sand under stenpackningen som daterades till senneolitikum (Tegnhed 2015).

SYFTE OCH METOD

Utredningen syftar till att utreda fornlämningsbilden inom området samt i möjligaste mån beskriva densamma. I praktiken innebär detta att identifiera och göra en första karaktäristik och bedömning av eventuella fornlämningar.

Metoden för den arkeologiska utredningen var sökschaktsgrävning med traktorgrävare inom den aktuella ledningssträckan. Söschakten togs upp, med en skopas bredd, i detta fall 1,5 meter och matjorden banades skiktvis av ner till alven. Då utredningens syfte var att konstatera eller dementera närvaron av dolda fornlämningar drogs söschakten utmed VA-ledningens mittlinje.

Samtliga söschakt och påträffade anläggningar och fynd har mätts in med GPS (modell Trimble GeoExplorer 6000 Series GeoXR). Inmätningarna har bearbetats i Intrasis, projektnamn Laholm2016388.

RESULTAT

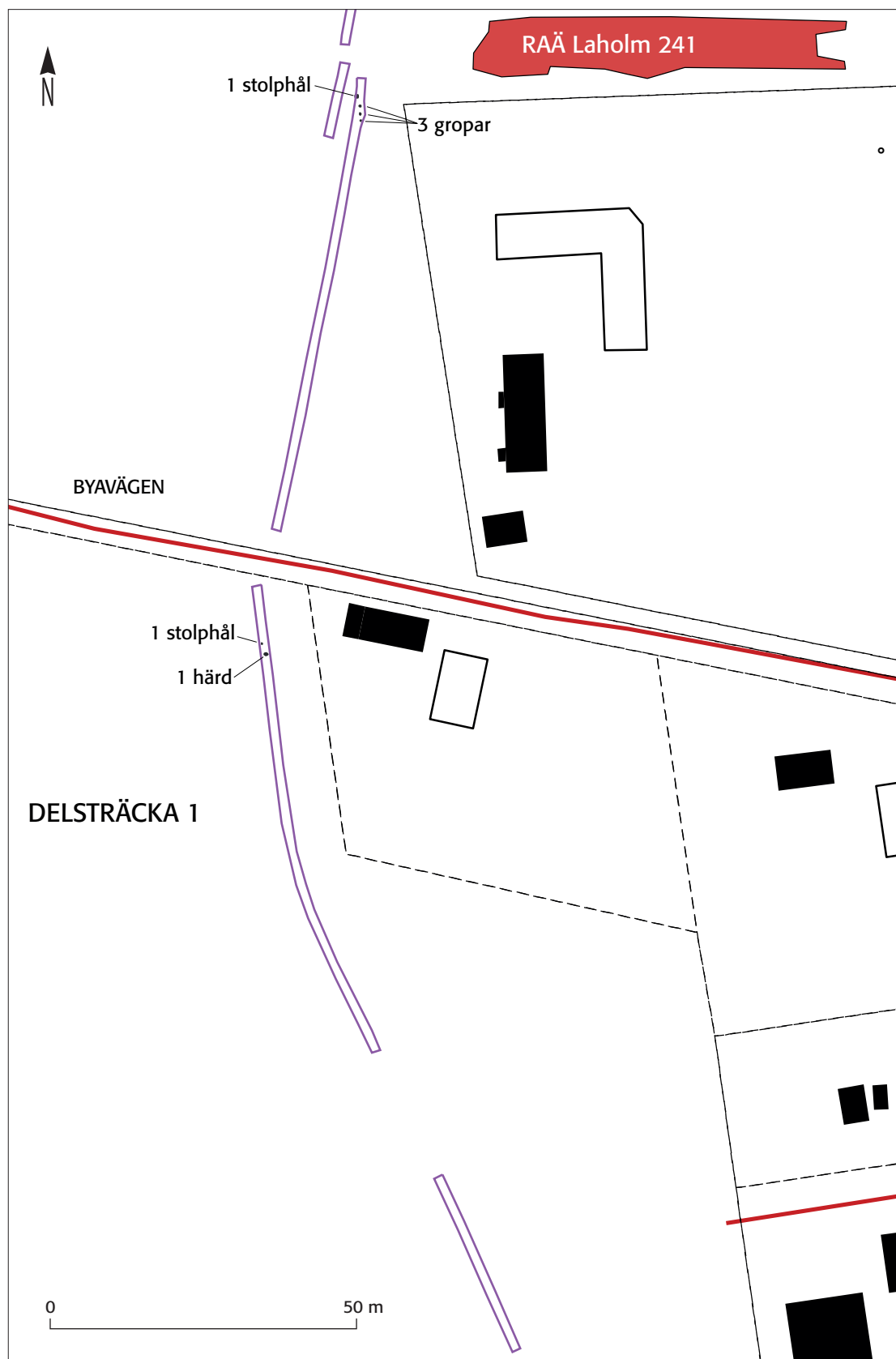
Delsträcka 1

Inom utredningssträckan drogs fem schakt som tillsammans uppgår till en längd av 225 löpmeter. Jordmånen i området dominerades av moränblandad sand, med ett något större inslag fin sand i den nordligaste delen av utredningsområdet. I den norra halvan av utredningsområdet syns en svag förhöjning i åkern men inom denna förhöjning påträffades inga anläggningar utan mängden sten ökade i alven.

Matjorden varierade något i tjocklek i schakten mellan 0,3 - 0,5 meter. I den nordligaste änden av schakt 200 framkom fyra anläggningar som bedömdes kunna vara förhistoriska. Dessa utgjordes av tre mindre gropar samt ett stolphål. Dessa bestod av mörkgråbrun lite sotig humös sand och samtliga snittades för att kunna konstatera om det var anläggningar av förhistorisk karaktär eller ålderdomliga stenlyft då det fanns en närvaro av större stenar i alven i det aktuella området. Anläggningarna var endast cirka 0,1 - 0,15 meter djupa men det gick att utesluta att det skulle röra sig om stenlyft. Då anläggningarna kom inom en såpass begränsad del av schaktet (inom ett parti som endast mätte cirka fem meter) togs ytterligare ett utredningsschakt parallellt väster om det första i syfte att utreda om fler anläggningar fanns i närområdet. Inga ytterligare anläggningar påträffades i detta schakt.

I schaktet som drogs söder om Byavägen påträffades en 0,65x0,85 meter stor mörkfärgning som tolkades som eventuellt botten av en härd, då den utgjordes av sotfärgad sand med spridda rester av träkol. Strax intill den påträffades ett möjligt stolphål som syntes som en 0,4 meter i diameter stor mörkfärgning i alven. I övrigt påträffades inget av förhistorisk karaktär i utredningsschakten inom delsträcka 1.

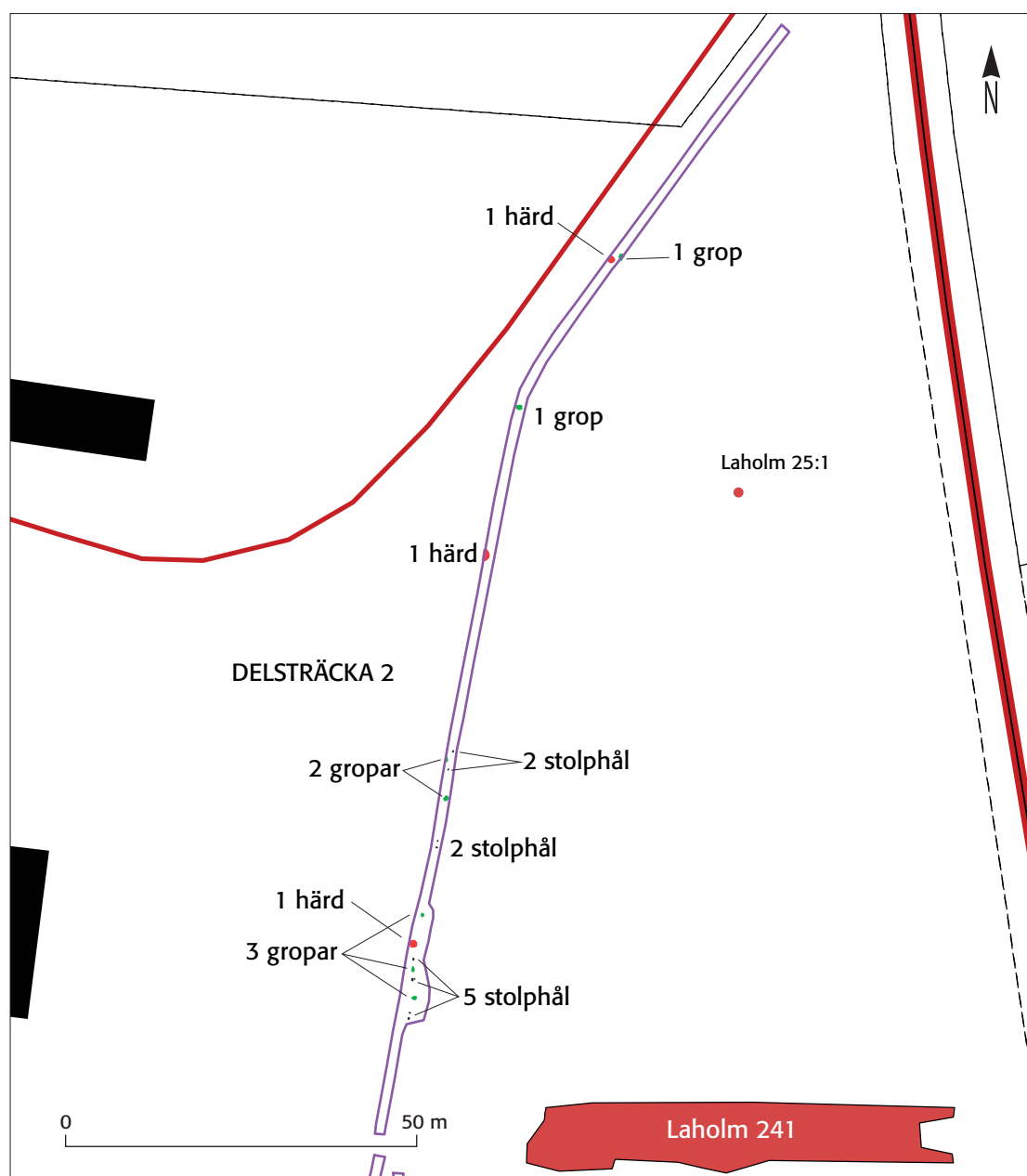

Figur 4. Utredningsschakt med anläggningar inom delsträcka 1. Skala 1:1000.

Delsträcka 2

Inom utredningssträckan drogs ett 172 meter långt schakt. Jordmånen i området utgörs av moränblandad sand med partier med fin sand. Mängden matjord i schaktet varierade mellan 0,3–0,5 meter. I södra delen av sträckan påträffades en koncentration av anläggningar och utredningsschaktet utökades där till en bredd mellan 3–4 meter inom ett 17 meter långt parti. Fler anläggningar av förhistorisk karaktär framkom vid utvidgningen. Anläggningarna synes välbevarade och utgörs av humös sand, mörkgråbruna till färgen. Några av groparna uppvisar sten och träkolsfnyk i ytan och några av anläggningarna tolkas som rester efter härdar. Totalt påträffades nio stolphål, sju gropar och tre härdar i utrednings-

Figur 5. Utredningsschakt med anläggningar inom delsträcka 2. Skala 1:1000.

schaktet. I schaktet syns nedgrävningar troligen för dränering i östvästlig riktning. I den norra delen av delsträckan inom de partier där matjorden endast är cirka 0,3 meter tjock syns även spår efter plöjning i alven.

Figur 6. Utvidgningen med boplatzlämningar i södra delen av utredningsschakt inom delsträcka 2 mot N. Fotonr. 2016-56-8. Foto: Stina Tegnhed.

TOLKNINGSFÖRSLAG

De anläggningar som påträffats inom de båda utredningssträckorna tolkas som boplatzlämningar av förhistorisk karaktär.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG

Den arkeologiska utredningen resulterade i att en ny fornlämning påträffats. Fornlämningen innehåller flertalet anläggningar av boplatsskaraktär, såsom stolphål, gropar och härdar.

Utredningen var uppdelad i två delsträckor. Kulturmiljö Halland förordar fortsatta antikvariska insatser i form av en arkeologisk förundersökning i delsträcka 2.

Inom delsträcka 1 var anläggningarna så pass ringa i antal att det inte är motiverat att utföra ytterligare antikvariska insatser inom detta parti.

TEKNISKA OCH ADMINISTRATIVA UPPGIFTER

Länsstyrelsens dnr: 431-7161-16

Eget dnr: 2016-388

Uppdragsgivare: Laholmsbuktens VA

Utförandetid: 2016-11-08 och 2016-11-14

Personal: Stina Tegnhed (projektledare)

Höjdsystem: RH 2000

Koordinatsystem: SWEREF 99 TM

Undersökt yta: 626 m²

Dokumentation: Samtliga schakt och anläggningar är inmätta digitalt inom ramen för Intrasis Version 2.0 och finns bevarade i Intrasisprojektet *Laholm2016388*. Allt arkivmaterial förvaras i Kulturmiljö Hallands arkiv, Halmstad.

Bilddokumentation: Fotonummer 2016-56-1–2016-56-14

Fynd: Inga fynd tillvaratogs

Datering: Förhistorisk tid

KULTURMILJÖ
HALLAND

Postadress: Bastionsgatan 3 | 302 43 Halmstad | Tel: 035-19 26 00
E-post: kansli@kulturmiljohalland.se | Hemsida: www.kulturmiljohalland.se